

ยาน้ำรู้

ประสะไพล

ปวีณา ยะปัญญา, พท.ป., ศศ.ม.

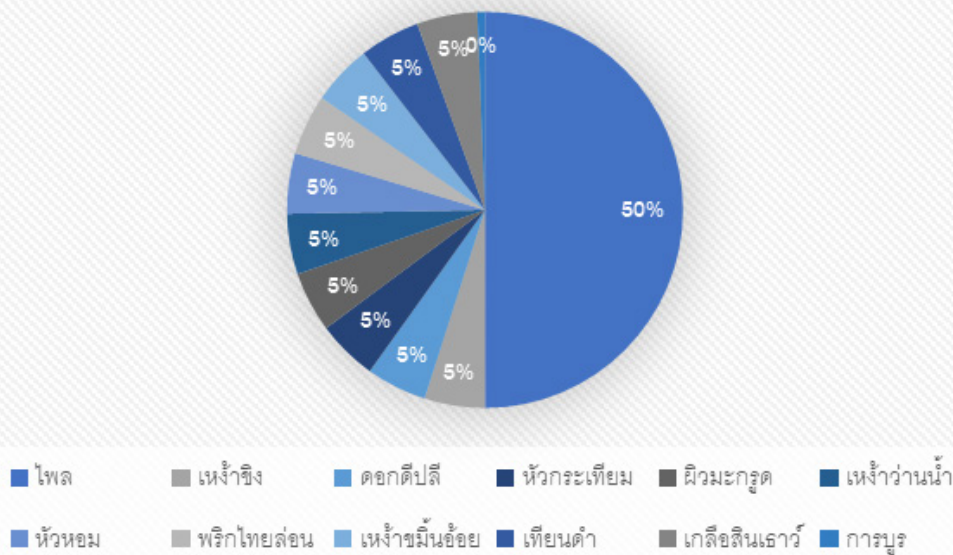
กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี

ยาประสะไพล เป็นยาตำรับสมุนไพรไทยในบัญชียาหลักแห่งชาติที่ใช้ในการรักษาอาการเกี่ยวกับระบบสืบพันธุ์ของผู้หญิงและปรับสมดุลธาตุในร่างกาย โดยเฉพาะในสตรีที่มีอาการปวดประจำเดือน นอกจากนี้ยังใช้ในการขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตรอีกด้วย¹⁻³

ตำรับยาประสะไพลนั้นจะมีส่วนประกอบของสมุนไพรหลากหลายชนิดที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน ซึ่งมีตัวยาสสำคัญประกอบด้วยไพลเป็นหลัก และมีสมุนไพร

อื่นๆ ประกอบด้วย ขิง ดีปลี กระเทียม ชะเอมเทศ อบเชย จันทน์เทศ จันทน์แดง และดอกกานพลู⁴ ซึ่งสมุนไพรเหล่านี้มีฤทธิ์ในการบรรเทาอาการปวด ขับลม กระตุ้นระบบย่อยอาหาร และปรับสมดุลฮอร์โมนในร่างกาย คำว่า “ประสะ” ในทางการแพทย์แผนไทยนั้นหมายถึง ให้ใช้สมุนไพรเท่ากับน้ำหนักตัวยาอื่นๆ รวมกัน ดังนั้น ประสะไพล จึงมีไพลประกอบเป็นครึ่งหนึ่งของน้ำหนักรวมทั้งหมด¹

ส่วนประกอบของยาประสะไพล

ยาประสะไพลประกอบด้วยส่วนผสมจากสมุนไพรหลายชนิด ดังนี้

1. เหง้าไพล (*Zingiber montanum* หรือ *Zingiber cassumunar* Roxb.) มีจำนวน 81 กรัม เป็นส่วนประกอบที่มีน้ำหนักมากที่สุด ซึ่งมีสรรพคุณลดอาการอักเสบ และขับลม มีฤทธิ์ด้านการอักเสบและลดอาการปวดประจำเดือน โดยมีกลไกการออกฤทธิ์ไป

ลดการสร้างสารพรอสตาแกลนดิน¹⁻³ ซึ่งเป็นสารที่เกี่ยวข้องกับการอักเสบและการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ มดลูก ทำให้สามารถลดอาการปวดประจำเดือนได้

2. เหง้าขิง (*Zingiber officinale* Roscoe) 3. ดอกดีปลี (*Piper chaba* Hunt) 4. หัวกระเทียม (*Allium sativum* L.) 5. ผิวมะกรูด (*Citrus hystrix* DC.) 6. เหง้าว่านน้ำ (*Acorus calamus* Linn.) 7. หัวหอม [*Eleutherine*

มีฤทธิ์ต้านการอักเสบและลดอาการปวดได้โดยกลไกการทำงานของสารออกฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ Cyclooxygenase-2 (COX-II) เป็นหลัก และไม่พบความเป็นพิษเฉียบพลันและพิษกึ่งเรื้อรังในสัตว์ทดลอง และมีการทดลองทางคลินิก 2 รายงาน ด้วยวิธี double blind randomized control trial การศึกษาแรกเปรียบเทียบการใช้ยาแคปซูลประสะไพล์ในอาสาสมัคร 32 ราย ใช้สารสกัด 400 มิลลิกรัม และยา mefenamic acid จำนวน 27 ราย ใช้ยา 500 มิลลิกรัม วันละ 3 เวลา ก่อนมีประจำเดือน 3 วัน และรับประทานต่อจนครบ 5 วัน เมื่อใช้ยาครบ 3 รอบเดือน พบว่าอาสาสมัครที่กินยาประสะไพล์มีอาการปวดประจำเดือนไม่แตกต่างกับกลุ่มที่กินยา mefenamic acid ซึ่งพบอาการข้างเคียง ได้แก่ อาการจุกเสียด ท้องอืด ท้องเฟ้อ แต่กลุ่มที่ได้รับยาประสะไพล์มีเพียง 1 ราย มีอาการเรอได้กลิ่นไพล และเมื่อหยุดยาแล้ว 1 เดือน อาสาสมัครกลุ่มที่ได้รับยาประสะไพล์มีอาการปวดน้อยลง² โดยอีกงานวิจัยหนึ่ง ใช้สารสกัดและวิธีการให้ยาแบบเดียวกัน มีผู้เข้ารับการทดลอง 103 ราย เปรียบเทียบกับกลุ่มที่ได้รับยา mefenamic acid 500 มิลลิกรัม จำนวน 104 ราย เมื่อใช้ไป 6 รอบเดือน ทั้ง 2 กลุ่มมีประสิทธิผลลดอาการปวดประจำเดือนได้พอๆ กัน และไม่พบอาการข้างเคียงที่รุนแรง จะเห็นได้ว่าสารสกัดยาประสะไพล์มีผลต่อการลดอาการปวดประจำเดือนได้ดีเท่ากับยามาตรฐาน mefenamic acid²

การศึกษาความเป็นพิษ

ยาประสะไพล์มีการศึกษาพิษวิทยาชนิดเฉียบพลันในหนูทดลองเพศเมีย โดยการให้ยาประสะไพล์ 3 รูปแบบ คือ ยาผงประสะไพล์ละลายน้ำ สารสกัดยาประสะไพล์ด้วยน้ำ สารสกัดยาประสะไพล์ด้วยแอลกอฮอล์ ร้อยละ 70 ที่ความเข้มข้นต่างๆ เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับเฉพาะน้ำ ผลการทดลองพบว่ายาประสะไพล์ทั้ง 3 รูปแบบ ไม่มีความเป็นพิษ ต่อหนูทดลองทุกความเข้มข้น โดยความเข้มข้นสูงสุดที่สามารถให้ได้คือขนาด 20 กรัมต่อกิโลกรัม⁷

สรุป

ยาประสะไพล์มีงานวิจัยที่สนับสนุนในเรื่องของประสิทธิภาพในการบรรเทาอาการปวดประจำเดือนและการขับลม อย่างไรก็ตามการใช้ยานี้ควรอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ

เอกสารอ้างอิง

1. Faculty of Pharmaceutical Sciences. Plai [Internet]. 2024 [cited 2024 Oct 4]. Available from: <https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailThaicrudedrug/96>
2. Temsiririrkkul R. Menstrual cramps with Prasapalai medicine [Internet]. 2016 [cited 2024 Oct 4]. Available from: <https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/346/ยาดำรับประสะไพล์-ปวดประจำเดือน/>
3. Institute of Applied Thai Traditional. Plai [Internet]. 2021 [cited 2024 Oct 4]. Available from: <https://www.med.tu.ac.th/department/atm/?p=2142>
4. Food and Drug Administration. National list of essential medicines 2023. Nonthaburi: Herbal Products Division; 2023.
5. Faculty of Pharmaceutical Sciences. Prasapalai [Internet]. 2024 [cited 2024 Oct 4]. Available from: <https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailThairemedy/9>
6. Department of Thai Traditional and Alternative Medicine. Department of Thai Traditional Medicine recommended after giving birth to use traditional Thai medicine to restore health with good results [Internet]. 2023 [cited 2024 Oct 4]. Available from: <https://www.gcc.go.th/2023/08/14/กรมการแพทย์แผนไทยฯ-แนะ-5/>
7. Wisai M, Sripong P, Nualkaew S, Sawangjit R. Pilot study on efficacy and safety of Prasapalai extract capsules for relieving acute pain from muscle strain. Thai Journal of Pharmacy Practice 2019;11:268-83.
8. Kamalashiran C, Lekskulchai O. The comparative study of the efficacy and side effect of Prasapalai extract versus Mefenamic acid on relieving primary dysmenorrhea: a clinical phase II trials. Thammasat Medical Journal 2012;12:749-56.